

stroške za svoj upravni aparat, za stvarna dela svojega področja premalo sredstev, brez primerne aparata pa sploh poslovati ne bo mogla. Znano dejstvo je, da je bila že bivša dežela Kranjska kot samoupravna edinica premajhna ter finančno preslaba, da bi se mogla lotiti večjih del in podjetij. Današnja ljubljanska oblast je po svojem obsegu okrnjena bivša Kranjska, a spada med največje oblasti v državi, med tem ko je velika večina oblasti neprimerno manjša. V oblastni organizaciji se bo vsled tega pokazala prav kmalu nujna potreba po reviziji.

Književna poročila.

Dr. Gregor Krek: Grundzüge des Verfassungsrechtes des Königreichs der Serben, Kroaten und Slovenen. Sonderabdruck aus der Zeitschrift für osteuropäisches Recht, Jahrgang 1925, Heft 3/4 und Jahrgang 1926, Heft 1 u. 2/3. Verlag Hermann Sach, Berlin und Breslau 1926.

Na 142 straneh velike osmerke je podal avtor nemškemu pravniškemu svetu v tej knjigi osnovni obris našega ustavnega prava. Enotne publikacije v tem pogledu razen obširne knjige Slobodana Jovanovića »Ustavno pravo« (Beograd 1924) še sploh nismo imeli ter jo v slovenskem jeziku še vedno nimamo. Zato zasluži pričujoča publikacija že iz tega vzroka posebno pozornost našega pravniškega sveta, ki mu je nemščina lahko dostopna in razumljiva. Knjiga pa je vredna temeljitega upoštevanja tudi zategadelj, ker je prva priročna in sistematično predelana učna knjiga našega ustavnega prava.

Pisatelj označuje svoje delo, ki ga poklanja spominu Ivana Žolgerja, skromno kot »poizkus podati pregled pravnega stanja ustavnega prava v naši državi, kakor se je razvilo od ustave naprej potem ujedinjene zakonodaje«. Partikularno pravo prejšnjih pokrajin pred ujedinenjem upošteva le tam, kjer je to za umevanje ujedinenih pravnih norm neobhodno potrebno. Pravno snov, ki se mu je po teh načelih nudila, je razdelil, sledeč poglavjem ustave, v naslednje glavne oddelke: 1. Država (str. 13—18). 2. Državljeni in tujci (str. 18—22). 3. Dolžnosti in pravice državljanov (str. 22—46). 4. Državne oblasti in sicer: A. Zakonodajna oblast (str. 46—84). B. Upravna oblast (str. 84—121). C. Sodna oblast (str. 121—142).

Poglavje o državi (§ 1) poudarja temeljno načelo vidovdanske ustave o nacionalni in politični edinstvenosti novo nastale državne tvorbe in način, kako se je to načelo izvedlo, ne da bi se zavzelo stališče o vprašanju, je-li ta država nova ali le nadaljevanje in izgradba stare srbske kraljevine. Pač pa se navaja dotična literatura (Žolger, Rybař, Subotić).

Poglavje o državljanih in tujcih (§ 2) se bavi z vprašanjem državljanstva, ki je dosedaj urejeno le glede pravnih razmer, nastalih vsled mirovnih pogodb, dočim ni še enotnega in splošnega zakona o državljanstvu. Tujci po ustavi nimajo ne pravice absolutno svobodnega kretanja osebe, ne pravice svobodnega razpolaganja z imovino.

Obširneje je obdelano tretje poglavje, ki govori o dolžnostih in pravicah državljanov. Državljske pravice deli avtor v 5 skupin in sicer: 1. Enakost pred zakoni. Iz te pravice izvirajo odprava vseh stanovskih, po rojstvu pridobljenih prednosti ter enakopravnost obeh spolov, ki pa ni dosledno izvedena (volilni zakoni, sodstvo). 2. Osebna svoboda. Ta se izraža v jamstvih, ustanovljenih v postopku pri aretaciji, hišni preiskavi, v varstvu pisemske tajnosti, v svobodi kretanja. 3. Svoboda združevanja, zborovanja in dogovarjanja. Zakon, na katerega se tu nanaša ustava, še ni izdan, vendar se iz tega ne dá sklepati na neveljavnost dosedanjih partikularnih zakonov. 4. Svoboda duševnega življenja. Tu sem spada med drugimi tudi svoboda vere in vesti in tiskovna svoboda (novi tiskovni zakon iz leta 1926 je že na strani 33 pod črto na kratko omenjen). 5. Obširneje se bavi avtor s svobodo gospodarskega življenja, kamor podvaja v tretjem poglavju ustave navedene »socialne in ekonomske določbe«. Moderni duh veje iz teh določb, kojih namen ni toliko, kakor avtor lepo izvaja, zajamčenje individualnih pravic lastnine obrtovanja, pridobivanja itd., kakor omejitev teh pravic v prosep občne blaginje in v varstvo gospodarsko šibkih slojev. V tem oziru postavlja ustava razen lastnini tudi še svobodi pogajanja določne meje (oderušvo), čeprav jo z dednim pravom vred v načelu priznava in torej vzdržuje veljavne temelje dosedanjega gospodarskega reda.

Drugi, obširnejši del knjige se bavi z državnimi oblastmi (str. 46—142). Sledeč trodelitvi ustave razpravlja najprej o zakonodajni oblasti. Pravice in dolžnosti obeh zakonodajnih činiteljev, kralja in narodne skupščine so sistematično in temeljito obdelane. Sistem ene zbornice podvaja avtor ostri in kakor kaže razvoj našega parlamentarizma, upravičeni kritiki. Glede volitev v zbornico se navajajo izčrpno sistemi in določbe volilnih zakonov iz l. 1920 in 1922. Zelo dobro je obdelano poglavje o privilegijih parlamenta, o načelih njegovega poslovanja, o postopanju pri izdajanju zakonov, o zakonih in uredbah ter budžetnem pravu, pri čemer se povsod upošteva tudi skupščinski pravilnik.

Pri upravni oblasti se bavi avtor najprvo z individualnimi upravnimi akti, nakar preide na organizacijo upravnih oblastev, ki jo označuje kot vseskozi centralistično. Pri ministrstvih se po večini že derogirani stari zakoni o centralni upravi niso upoštevali, tem natančneje pa je podan novi zakon o ministrski odgovornosti.

Pisatelj se bavi na to s stremljenji po dekoncentraciji, ki se javljajo v zakonu o občni upravi, ter v njem ustanovljenih srednjih in nižjih državnih upravnih oblastih, velikega župana in srezkega poglavarja. Boj

za to ogromno upravno reformo, za enotnost srednje in nižje državne uprave traja še danes. Kdor se za to poglavje bližje zanima, najde v opombah pod črto na straneh 99 do 104 bogato in z velikim trudom zbrano gradivo, ki podaja živo sliko kaotičnih razmer našega upravnega organizma.

V zvezi z organizacijo upravnih oblastev se obravnava na straneh 104—111 naše uradniško pravo, ki temelji na novem zakonu o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih. Na koncu tega oddelka se navajajo še glavne določbe zakona o oblastnih in srezkih samoupravah.

V zadnjem poglavju o sodnih oblastih je pisatelj kleno in pregledno združil precejšnjo tvarino. Uvodama se kritično preiskuje v ustavi določena ločitev treh oblasti s posebnim ozirom na sodno oblast. Načelo o brezpogojni ločitvi sodne oblasti od upravne v vseh stopnjah ni niti v ustavi izrečeno niti v praksi izvedeno. Sodišča se mnogokrat bavijo z upravnimi posli, uprava s sodnimi, zakonodaja z upravnimi in sodnimi. Avtor pojasnjuje to s historičnega stališča različnih pravnih ozemelj. Nadalje razpravlja na kratko o pravici sodnikov, presojeti materijalno in formalno pravilnost zakonov ter zakonitost uredb, v drugem odstavku pa podaja kratek, a skoraj izčrpen pregled organizacije državnih sodišč: kasacijskega sodišča v Zagrebu, državnega sveta (v zvezi z njim tudi upravnih sodišč) ter končno glavne kontrole. Pod črto je tudi na kratko označena organizacija vojaških sodišč.

To je v glavnem vsebina Krekove knjige o našem ustavnem pravu, ki bi ne smela manjkati v knjižnici nobenega našega pravnika. Prvič se tu podajajo v jasni in pregledni obliki vse glavne določbe naše ustave in njih izvedbe do današnjega dne. Kritično in sistematično predelana snov nudi znanstveniku mnogo izhodišč za podrobno poglobitev, posebno če hoče zavzeti napram teoretskim izvajanjem avtorja svoje posebno stališče, a tudi pravnik v praksi bo našel v njej celo vrsto dragocenih pripomočkov, temelječih na rezultatih znanstvenih preiskav. Sintetični talent avtorjev je položil s tem prvotno za nemški znanstveni svet določenim informativnim delom o naši ustavi takorekoč temelj za institucije našega ustavnega prava, ki bodo posebno dobrodošle naši učeči se mladini, kolikor bo obvladala nemški jezik.

Nemščina te knjige namreč ni lahka. Njena terminologija in njen slog kažeta o suverenem obvladanju nemškega znanstvenega jezika; to obvladanje nemške-juridične dikcije, združeno s slovansko klenostjo v miselnem izraževanju, nas nehote spominja na Czyhlařeve institucije rimskega prava. Kakor te, zahteva tudi pričujoča knjiga, da se pri vsakem njenem stavku poglobimo, potem šele opazimo, koliko minicijoznega in zamudnega dela je stalo čestokrat avtorja, ko nas v gladki in prikupni obliki vodi po zamotanih potih našega ustavnega prava.

Terminologija naše ustave in njenih izvršilnih zakonov je verno, včasih celo pretesno prevedena, n. pr. »Verwaltungsgewalt« za upravno oblast (bolje bi bilo Vollziehende Gewalt, ki je že udomačena, ali »Dienst-

anweisung« za uput, bolje Weisung, dočim bi se pri nekaterih drugih terminih morda bolj naslonila na našo nacionalno dikcijo, n. pr. pri prevodu za velikega župana, ki ga po ogrsko-nemškem naziva »Obergespan«, raje Oberžupan ali Großžupan.

Knjiga je ponatis avtorjevih razprav, priobčenih leta 1925 in pričetkom l. 1926 v »Zeitschrift für osteuropäisches Recht«. Njena vrlina je, da upošteva do najnovejšega časa vse važnejše zakone, izšle na temelju naše ustave. V nekaterih malenkostih bi se dalo še kaj pridejati odnosno popraviti, tako n. pr. glede popolne odprave prejšnjih okrugov in srezkih izpostav (glej člen 79 zakona o dvanajstinah za april, junij l. 1925, S. N. št. 72, U. L. št. 138/39 iz l. 1925), ali glede novega invalidskega zakona, ki je zamenjal prejšnji na strani 38 citirani provizorni zakon o podpori invalidom. Spremembe so tudi v teku glede centralne uprave in glede oblastne in srezke samouprave, vse to pa so znaki napredujoče konsolidacije in razvoja našega ustavnega prava, ki jih avtor uvodoma in tudi na več drugih krajih svoje knjige sam ugotavlja.

Vzlic spremembam, ki se vršijo in se bodo še vršile v tem pogledu, bo ta izvrstna knjiga obdržala svoj veliki pomen in svojo trajno vrednost in le želeli bi bilo, da bi se napravila s prevodom v naš jezik tudi onim krogom jugoslovenskih pravnikov, ki jim je nemščina tuja, dostopna.

Dr. R. Andrejka.

1. Dr. Miroslav Muha: *Zakon o štampi od 6. avgusta 1925. god. Tisak »Tipografije, D. D.« Zagreb, 1926, Str. 92.*

2. Dr. Lavoslav Hönigsberg: *Zakon o štampi. Bibliografski zavod, D. D., nakladna knjižara. Zagreb 1926. Str. 160.*

Dvoje komentarjev, spisanih v istem pravcu: razjasniti temine novega tiskovnega zakona. Oba dva poudarjata v predgovoru, da je zakon s tehnične strani nesrečno narejen. Prvo delo (— citiram odslej M. M. —) razodeva samo, da nima nikakršnih »znanstvenih pretenzij«, ampak da hoče biti le skromen prispevek, da se pojasnijo neka zakonita določila s čisto praktičnega gledišča. Pri tem se postavlja na stališče, da niso vse norme enako važne. Zato obdeluje nekatere obširno, druge manj, tretjih sploh ne. Ta »confiteor« je simpatičen in oprasča pisatelja v naprej. Ali enega očitka pa vendar ne smemo zamolčati, da se delo, izišlo v juliju 1926, skoro prav nič ne ozira na judikaturu vrhovnih sodišč, kar bi pravzaprav najbolj prijalo praktičnim smotrom razlage. Drugo delo (L. H.) gre po svoji zasnovi dalje. Že uvod prinaša prav lepo sestavljen in točen pregled glavnih novot, ki nam jih je prinesel novi tiskovni zakon. V glavnem se drži za primerjavo le zakonodaje Hrvatske in Slavonije in citira, kar je hvalevredno, tudi precej odločb stola sedmorice. Da bi bil s tem dosežen cilj, da naj služi komentar tudi izvenhrvatskim pravnikom, se nam zdi precej vprašljivo, ker ni nikjer citatov ostalih 4 vrhovnih sodišč. Ali to naj ne bo očitek, ampak le dokaz, kako težko je pisati v naši kraljevini pravnoznanstvena dela za vsa območja razno-pravnih pokrajin in kako trnjeva bo pot, da pri taki tehnični kvaliteti zakonodaje, kot jo je pokazal zopet tiskovni zakon, dobimo skupno

pravnoznanstveno literaturo za vso državo, čeprav gre v tem primeru že — za edinstven zakon.

Pri presoji notranje vrednosti obeh komentarjev iz istega pravnega območja treba uvaževati, da sta oba avtorja takorekoč krčila neobdelano goščavo, prepreženo z normami dvoje zelo različnih sistemov dotlejšnih tiskovnih zakonov. Zanimivo je, da sta prišla vsak zase do različnega naziranja, kje je razlaga posebno potrebna, kje se lahko opusti; če sta pa oba isto določilo pojasnjevala, sta se le redko srečala, po največ razhajala. Za prakso to ni nesreča, ker bodo sodišča primorana, baš v teh vprašanih poglobiti se v predmet. Tako se bo sčasoma praksa ustalila na resnično dobro premišljenem temelju, ali pa bo nemara radi nemožnosti, priti na trdna tla, izzvala revizijo zakona! V naslednjem naj se dotaknemo vsaj nekoliko takih vprašanj, da pokažemo z vzgledi upravičenost naše trditve.

M. M. pripominja k čl. 9 tisk. zak., ki govori *ex professo* o značaju urednika, da zakon ni mislil urednika v tem pravcu prikazati, da ga pooblašča nastopati kot tožitelj za krive obdolžitve (klevete) ali žalitve (uvrede), naperjene zoper njegov list. Enako govori tudi pri čl. 52—64 za izdajatelja, da ni upravičen, nastopati kot tožitelj radi navedenih deliktov. Tudi podpisani je *de lege lata* tega nazora, kasacijski dvor, stol sedmorice, odd. B., pa je, po poročilu dnevnega časopisja, krenil na drugo pot. L. H. se s tem vprašanjem ne bavi.

K čl. 22 pa je L. H. zelo primerno navedel bistveno razliko med zabrano po prejšnjih zakonih in po sedajšnjem tiskovnem zakonu, namreč, da mora slediti vsaki zabrani tožba. M. M. tega ni ugotovil, zato pa je dejal, da iz odredbe drugega odstavka čl. 22 sledi, da ni tožbe v vsch primerih, »kad sud poništava zabranu s meritornog razloga«. Ta trditev se nam zdi tvegana: *Res iudicata* pač še ni podana, če je zabrana razveljavljena, ali drugi odstavek čl. 22 o kakšni razveljavi — niti ne govori!

Pri čl. 23 je M. M. čisto pravilno pokazal na čl. 127 ustave, če gre za oborožene pobune, L. H. o tem pri tem členu ni navedel ničesar, pač pa je pri čl. 30 po našem mnenju nepravilno izvajal, da veljajo predpisi o cenzuri tudi za primere oboroženih pobun. Če čl. 30 niti z besedico ne omenja pobune, ki je pač nekaj drugega nego vojska ali mobilizacija, se ne more ekstenzivno razlagati.

Glede popravkov zahteva M. M., da morajo biti naslovljeni na urednika, in ne na uredništvo, češ, da vse poglavje V. nikjer ne govori o uredništvu. L. H. o tem ne omenja ničesar in resnično bo pač *quaestio facti*, kdaj bo treba radi jasnosti, ki jo zakon zahteva, nasloviti na osebo urednika (z imenom in s priimkom, značajem itd.). Če ga n. pr. po dopustnosti čl. 12 ni v uredniških prostorih, ali naj stvar zaleži samo zato, ker popravljavec še ne ve, da je nastopil primer nadomestitve po namestniku?

Nezadovoljiva se nam zdi razlaga obeh komentarjev glede odgovornosti pisca po čl. 34. Ali naj ne bodi kazniv tisti, ki je žalilni članek *pessima forma* zasnoval, pa se je poslužil pisca kot svojega orodja? Tu

bo treba k razlagi pritegniti čl. 37, da dobimo pravilno razlago. Ni pre-pričevalen nazor M. M., »ako je pisac poznat, priteže se samo on...«, a druga lica se ostavljajo na strani, ne pitajući, dali i koliko krivnje nose i ona.« L. H. pravi za ta primer, da nastopi pri takem nasnovanju odgovornost po obćih načelih kazenskega zakonika. Ali določba čl. 42, drugi odstavek, ta nazor ne more podpreti, kajti krivično delo je samo eno, le krivdna oblika je različna.

K čl. 45 niti M. M., niti L. H. ne razmotrivata razmerja k zakonu o javni varnosti države z dne 2. avgusta 1921, dasi bi bilo za prakso velikega pomena, kaj je, kaj ni od citiranega zakona po tiskovnem zakonu kot legi posteriori ukinjeno. Naj tu omenimo, da se ni dotaknil niti prvi niti drugi komentar ustavopravnega vprašanja, doklej gre imuniteta narodnih poslancev po razpustu narodne skupščine, kar je pri tolmačenju čl. 10 velike važnosti baš za prakso.

K čl. 47, ki hoče sprečavati verski ali plemenski razdor, očita M. M. tiskovnemu zakonu protiuštavnost, češ da imamo po ustavi v naši državi le eno samo pleme, L. H. pa suponira, da gre pač za »klase«, sloje, kar je pa nepravilno analogiziranje.

Pri poglavju o krivi obdolžitvi gre M. M. po našem mnenju predaleč, če trdi, da je dovoljena najostrejša kritika javnih oblastev v pogledu njihovega poslovanja. Mislimo, da velja za ta oblastva ravno tako predpis čl. 61 o dokazu resničnosti dejstev, kot za vsako privatno osebo; opozarjamo pa na stališče čl. 64, ki navaja izzivanje ali nezakonito postopanje javnega oblastva za olajšilno okolnost samo pri žalitvah, ne pa pri krivih obdolžitvah. L. H. je snov v tem poglavju pravilno prikazal. Dalje je v istem poglavju M. M. napisal skoro celo razpravo o tem, ali imajo inozemci pravico tožiti radi tiskovnega delikta zoper čast, ni pa ničesar navedel o retorzijskem pobotavanju razžaljenj. L. H. molči v prvem pogledu, v drugem pa se izraža, da zadostuje za retorzijo objektivni zločin in da ni treba subjektivne krivde, kar naj bi bilo mogoče pri »maloletnikih« (prav: nedoraslih). Ne glede na nepraktičnost teh prinosov se nam zdi, da to, kar ni upoštevno kot krivdno dejanje, ne more biti predmet kompenzacije.

Iz vseh teh primerov, vzetih iz onega dela tiskovnega zakona, ki je še precej jasen, naj se razvidi, kako se oba komentarja nasprotno dopolnujeta — v smislu naših zgorejšnih trditev. Glede ostalih določb o postopanju po tiskovnem zakonu pa primerov ne navajamo, ker bi morali pisati cele razprave o stališču enega ali drugega komentarja, — taka nejasnost vlada in tako težko je spraviti vse te določbe pod isti kalup, ki naj jih pravilno združuje. Le eno naj tu pribijemo: Oba komentatorja sta se popolnoma pravilno postavila na stališče, da je tiskovni zakon presojsati kot tak, nikari da bi vlačili prakso, ki vlada v tujini, v tolmačenje norm našega zakona. Za pravilno interpretacijo je smatrati tekst vsakega zakona za samostojno delo; ideje predhodnih zakonov, iz katerih je historično izšel nov zakon, niso merodajne, razen

v primerih, kjer bi šlo za prepis tujega zakona, kar pa pri našem tiskovnem zakonu ni slučajno.

Sisifovo delo sta pisatelja M. M. in L. H. opravljala, ko šta se lotila komentiranja takšnega zakona, kot je naš tiskovni zakon. Razveseljivo in zaslužno dejstvo je predvsem njihova dobra volja, to pa tem bolj, ker izvira iz iste ljubezni do nove nacionalne države, ki jo vidimo pri vseh činiteljih pravosodja, namreč da skušajo uveljaviti vsaj glavne smernice zakonodaje, čeprav so tehnično tako slabo izvedene.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Metod Dolenc: Pravosodstvo klevevske in boštanske graščine od konca 17. do začetka 19. stoletja. Posebni odtisek iz Zbornika znanstvenih razprav V. Strani 95.

Nova zbirka gradiva slovenskega običajnega prava! Dasi se i klevevski i boštanski folijanti bavijo le z gorskimi sodi — le v klevevskih se najde tudi omemba nepristranskih sodov —, dasi torej zama iščemo sodb kvatrnih sodišč ali vsaj njih omembe, da bi poglubili vidike, prikladne za raziskavo odnosnosti kvatrnih sodov do starejših več, se najdejo prav v teh zapisnikih vendarle krepke reminiscence tamkaj, kjer beremo o zahtevi vinogradnikov kar z dveh zborov l. 1771, naj bi se dotistihmal letno na dvakrat določeni sestanki poslej obavljali v s a k e k v a t r e. Zanimivi so ti zapisniki tudi v tistih podrobnostih, v katerih je kaj razločkov od kostanjeviškega, pleterskega in novomeškega gradiva. Po tej objavi smo dobili dragoceno varnost, da je popolnoma pravilna trditev, katero je bil pisatelj že prej drugod izrekel, da so ljudska sodišča slovenskih vinogradnikov poslovala še dolgo po Jožefu II., po čigar naredbah in dekretih, naperjenih proti vsakršni, zlasti pa sodski avtonomiji, se na Dolenjskem skratkoma niso ravnali. Pisatelj kaj zanimivo razloguje, kako je po teh zapisnikih tja do leta 1807., torej do zasedbe po Francozih, ki je pokončala zadnje ostanke narodne avtonomije, konservativnost gorskih sodišč nehote podpiral sistem gospodarskih uradov, katerim je bilo poverjeno področje pravosodstva za dolgove in razžaljenja časti, in kako se je pojavljalo prizadevanje gorskih drugov, da bi si čim največ svojih pravic rešili. Klasičen dokaz za to, po katerem potu se je pisano gorsko pravo prenařevalo, so zbori iz l. 1801., na katerih so gorci popolnoma avtonomno, kar sami v navzočnosti ali vsaj z vednostjo gorske gosposke (predstavnice države!) celo gorske bukke preuredili. Občna sodba (Gemein Urtl), kot pravilo odobren in zanaprej veljaven pravorek, je bilo pač kaj prikladno sredstvo za to. Evo razrešene uganke, po katerem potu so nastajale mnogoštevilne modifikacije prvotnega teksta gorskih bukkev Ferdinanda I. iz leta 1543. in morda vsaj deloma tudi takozvani odstopi slovenskih prevodov gorskih bukkev od nemškega izvornika. Gorsko pravo je najbolj avtonomno pravo, ki ga doslej poznamo, a vrhu tega je pravo onih Slovencev, o katerih se povsod piše in uči, da so bili pod tujim gospodstvom brez vsakršne pravne avtonomije. Tukaj v dolenjskih goricah, kakor vidimo, stvar ni bila takšna. Mnogo svoje kompetence so gorski zbori seveda izgubili, toda še po Jožefu II. so imeli

področje, ki je bilo mnogo večje, kakor jim je pripadalo po dekretih. Predmetna (kavzalna) podsodnost za gorsko gosposko samo je seveda zdavnaj prej prestala. Pri boštanjskih sodbah je tudi to interesantno, da v njih ni več »občnih sodb« niti tožb in pravnega postopka, marveč zabeležki so okrnjeni do golega konca. — Pečatar (Cigale ga imenuje tudi tako, včasih pa mu pravi pečativec, da ga v pomenu der Siegeler odloči od pečatarja, der Siegelstecher), pravica izobčevanja, pravica prvokupa ali prve kupnje (čas je, da odločimo ta izraz, ki se mu pravi po nemško das Einstandsrecht, ius retractus, od predkupa ali predkupnje, ki naj bi izključno služila kot izrazilo za pojem der Vorkauf), pravnost ali pravedanstvo (pridevnik naj bo pravedanski = vogtbar, a ima v slovenščini tudi druge pomena, n. pr. prozessfähig in prozessmässig), postavno dedno nasledstvo, sporoka, likof, klavzula občne obvezljivosti (des allg. Land-schadenbundes; instrumentum guarentigiatum = listina z občno obvezljivostjo), načelo kolektivne odgovornosti, obiskanje, čista prisega (ne razčistilna prisega, iuramentum purgatorium), zakrižanje kot rubežno sredstvo pa kot začasna odredba, vse to in še marsikaj — razprto tiskane termine si dovolim predlagati jaz — nam odprva globlje poglede v naše običajno pravo, njega veliko členovitost, prožnost in prilagodljivost. Učitelj na stolici kazenskega prava ljubljanske univerze, zbira pisatelj preko mej svoje discipline in dolžnosti gradivo slovenskega običajnega prava novega veka ter to gradivo deloma tudi sproti obdeluje. Dosedanje njegove raziskave se raztezajo do zgodnjega sedemnajstega, deloma celo do poznega šestnajstega stoletja nazaj. Temà bo ostala razprostrta le še nad našo pravno prošlostjo od 10. stoletja pa do zadnjega velikega kmetskega ustanka (1573). Pisatelju pa bo zapisana tudi še zasluga, da je rešil čast slovenske univerze z odkrivanjem vsakemu narodu najdražjega, narodnega prava, ki je vrh tega, objektivno vzeto, pri nas radi svoje avtonomne ustrojbe kaj zanimivo. Morda nam postane naše vseučilišče tudi gojišče našega znanstvenega prava. Dr. France Goršič.

Mihajl Jasinski: *Zakoni grada Veprince (Statut Veprinački)*. Posebni odtisek iz Zbornika znanstvenih razprav V. Strani 48.

Leta 1920 je novo stolico za zgodovino slovanskih prav na ljubljanski univerzi nastopil ruski učenjak Mihajl Jasinski s predavanjem o slovanski primerjalni zgodovini. Pri tej priliki je predavatelj programatično poudaril znanstveno metodo kijevske primerjalne zgodovinskopravne šole, ki ji je bil glavni predstavnik M. F. Vladimirski-Budanov. V. Budanovu je bil Jasinski učenec in tudi naslednik na kijeviski stolici ruskega prava. V pričujoči razpravi nadaljuje prof. Jasinski delo svojega učitelja. Zakaj ravno V. Budanov je bil prvi, ki je, leta 1881., izdal veprinski statut. Primerjaje to izdajo s kasnejšima izdajama Frana Račkega iz l. 1890. in Rudolfa Strohal iz l. 1910, je pisatelj dožgal, da je izvirnik izmed vseh treh izdajateljjev najbolje podal Strohal, pa še njemu se je vrnilo nekaj pomot. Delo namreč ni lahko, ker pokvarjenih mest v izvirniku ni moč goče čitati, znanstvene literature pa ni mnogo. Še tista, ki jo imamo, je

radi neustreznih metod nedostatna. Razpravljajoč o vzrokih postanka zakonov mesta Veprinca ter o dobi in načinu njihove sestave, pravi pisatelj, da so bili »stari zakoni« kot pravila starega običajnega prava stvorjeni že v začetku 15. stoletja in potem v drugi polovici istega stoletja znova potrjeni. Ker pa so se sčasoma pozabljali in često kršili, je večje l. 1501. naročilo neznanemu veprinskemu pisarju, naj on zapiše pravne novine, ki so bile v Veprincu od nekdanje veljavne. Neznanec je statut sestavil l. 1507. ob sodelovanju »starih mož«, ki so poznali domače pravo za 70 do 100 let nazaj (muž za mušer pamečáše). S tem je dognano, da so imela sedaj zapisana pravila isto obliko že v začetku 15. stoletja, često pa so bila še bolj stara, kar je podrobneje dokazoval ravno Vladimírski-Budanov. I v kastavskem statutu pa v vinodolskem zakonu i tu v veprinskih zakonih so objavljene le tiste najbolj važne in neobhodne norme, ki naj bi ostale v avtonomni občini ljudem nepozabne, vrhovnemu oblastvu pa svete, nedotakljive. V vseh rečenih zakonih in štatutih je radi tega civilnopravnih norm seveda malo. Vzkraj Strohalovega teksta opremlja pisatelj svojo novo redakcijo veprinskega statuta z detajlnim komentarjem, kjer utemeljuje tiste dopolnitve in poprave Račkega, ki jih je kot upravičene v tekst zopet uvedel. S svojim znanstvenim pravnikiškim umovanjem potrja pisatelj zaključke svojih predhodnikov, kadar so varni, ináče pa nudi nove momente, take, ki jih prej ni bilo, pa tudi take, ki doslej niso bili zadovoljivi, ali ki so bili celo pogrešni. S pričujočo razpravo je pisatelj završil vrsto razprav o kastavskem in veprinskem statutu. To pisateljovo znanstveno delo na poprišču naše pravne zgodovine, kjer noben Slovenec še ni deloval, je zato pomembno, ker je po tem delu v povest slovanskega prava kot učiteljica uvedena naša mlada slovenska univerza, ki ji, kakor nas uči doba šestih let, na tem polju na žalost nedostaje slovanske orientacije. Tako je prof. Jasinski naša prava zveza s slovanskim svetom.

Dr. France Goršič.

Razne vesti.

V Ljubljani, meseca februarja 1927.

XXXVIII. redna glavna skupščina društva »Pravnika se je višila dne 28. januarja popoldne v sodni palači. Načelnik dr. D. Majaron je ob otvoritvi pozdravil dokaj številni zbor in potem naglašal, da je bilo preteklo, 38. društveno leto posebno važno. Prevzeli smo častno nalogo, da smo pripravljali vse vnanje pogoje za II. Kongres pravnikov v Ljubljani. Te priprave so trajale več mesecev in so zahtevale zlasti zadnje tedne pred Kongresom ogromno podrobnega dela. Vse je izteklo dobro in zadovoljivo. S hvaležnostjo je treba priznati, da so vsi k delu povabljeni društveniki pomagali z velikim veseljem in iskrenim pojmovanjem Kongresnih idej. Osobito sta se odlikovala društveni tajnik g. dr. Sajovic, ki je opravljal vso korespondenco z drugimi lokalnimi odbori in številnimi posamezniki in ki se je pri njem kot generalnem tajniku Kongresa